

Куляша М.В.

Студентка ФСП

КПІ ім. Ігоря Сікорського

Науковий керівник:

Солончук І.В., ст. викл.

КПІ ім. Ігоря Сікорського

"Адвокатська монополія" в українських реаліях: аспект цивільного процесуального законодавства

Здійснення представництва у суді іншої особи виключно адвокатом або ж так звана "адвокатська монополія" - одне з важливих нововведень конституційної реформи 2016 року. Проект Закону України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" № 3524 буквально поділив правничу спільноту на два табори: "за" і "проти" такого реформування.

Підвищення якості, економія часу та ресурсів при здійсненні правосуддя, зокрема цивільного, чи обмеження права захищати власні права та інтереси у суді - поки що достеменно невідомо як саме відобразиться вищезгадана реформа в українських реаліях, однак проаналізувати та теоретично оцінити її переваги та недоліки для цивільного судочинства ми можемо вже зараз.

По-перше, розповсюдженою є думка, що згадана реформа призведе до звуження права на правову допомогу, що гарантоване ст. 59 Конституції України. Так, проект Закону передбачає нову редакцію статті: "Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав" . Тобто, законодавчо певним чином обмежується кількість осіб, які можуть здійснювати представництво та захист інтересів у суді. Однак, на нашу думку, право на правничу допомогу якраз і полягає в гарантуванні законом, а також в обов'язку держави забезпечити кожному належний рівень будь-якої правничої допомоги, зокрема професійної правничої допомоги адвокатів. На сьогодні адвокат повинен кожного дня проводити моніторинг чинного законодавства України, вивчати судову практику, аналітику, наукові матеріали, а відтак підвищувати свій професійний рівень, щоб відповідати вимогам часу. Тобто, введення монополії адвокатури на представництво в суді не обмежує право громадян на правову допомогу, а навпаки - підтверджує вже закріплену гарантію, адже суперечити факту, що правова допомога, яка надається адвокатами, є більш кваліфікованою та якісною - складно.

По-друге, чи не головним аргументом противників монополізації є те, що така реформа болісно вдарить по кишенях пересічних українців. Високі ціни на якісні юридичні послуги є реаліями сьогодення. При запровадженні адвокатської монополії юридичні послуги будуть нічим іншим, як товаром, що буде формуватись попитом і здоровою конкуренцією. Однак, при наявності величезної кількості адвокатів - а їх кількість, безперечно, зросте - утримувати невинновдану високу ціну стане неможливо. Представники адвокатського корпусу будуть змушені відповідати ціновим викликам ринку, який сам себе регулюватиме. Тобто, збільшення кількості адвокатів спровокує зниження вартості адвокатських послуг через підвищення рівня конкуренції, що є очевидним. Позитивним також буде вплив і на бюджет держави - передбачається його наповнення, адже Закон не передбачає спрощених систем оподаткування для адвокатів, на відміну від компаній, які здійснюють діяльність з надання правової допомоги у вигляді юридичних осіб чи ФОП.

По-третє, реформування адвокатури, на перший погляд, може негативно позначитися на якості здійснення правосуддя у корпоративних, податкових та банківських спорах, представництво у яких, зазвичай, здійснюють юристи та юрисконсульти, що, власне, там працюють і знайомі зі специфікою діяльності такої організації. Для "пом'якшення" такого переходу передбачається період, який надає змогу вищезгаданим особам отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Стосовно юридичних осіб та їх представництва у державних органах, зокрема, у суді, на нашу думку, доречно перейняти досвід Франції - адвокат, який працює на основі трудового договору в юридичній особі права на власну клієнтуру не має, користуючись при цьому всіма правами, передбаченими для адвокатів [2; ст.112].

Варто зазначити, що Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх або неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена. Нескладно зрозуміти, що виняток щодо представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена обумовлений тим, що відповідно до ст. 242 Цивільного кодексу України вказану категорію осіб представляють законні представники. Тобто у випадку необхідності звернення до суду осіб, зазначених у ст. 131-2 можуть представляти або законні представники або адвокати.

Сама ж процедура запровадження змін у дію буде поступовою - представництво виключно адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюватиметься з 1.01.2017 р.; у судах апеляційної інстанції – з 1.01.2018 р.; у судах першої інстанції – з 1.01.2019 р.

Беззаперечно, для введення обговорюваної реформи необхідно підвищити вимоги доступу до професії. Позитивним в даному випадку прикладом є США, де становлення адвоката включає три етапи: отримання вищої освіти, навчання в акредитованій юридичній школі та отримання спеціальної ліцензії. Незважаючи на таку процедуру доступу до професії, на сьогоднішній день 70 % юристів США є практикуючими адвокатами [3;ст. 198].

На нашу думку, саме якість та поміркованість змін є пріоритетом на сьогодні, а високих стандартів можна досягти лише тоді, коли будуть встановлені жорсткі, але прозорі механізми відповідальності учасників і чітко врегульовані умови роботи на ринку - рівні для всіх тих, хто такі послуги надає. Підсумовуючи все вище зазначене, констатуємо, що адвокатська монополія є це складним, але потрібним кроком вперед у сфері професійного захисту прав, свобод та інтересів українців.

Список використаних джерел:

1. ЗУ "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)" № 3524
2. Чорнооченко С.І. Цивільний процес України: Навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 308 с.
3. Цивільний процес: Навч. посіб. / А.В. Андрушко, Ю.В. Білоусов, Н.Л. Бондаренко. — За ред. Ю.В. Білоусова. — К.: Нвукова думка; Прецедент, 2004. — 262 с.